

Samsom is geen Bolkestein

Door Frans W. Weisglas
Oud-Voorzitter Tweede Kamer/lid VVD

Volkskrant 15 april 2013

Politieke leiders horen in de Tweede Kamer en niet in het kabinet. Dat is goed voor de positie van de Kamer ten opzichte van het kabinet. Het versterkt het dualisme, want ook fractievoorzitters van regeringspartijen kunnen dan - binnen de marges van een regeerakkoord- het onversneden geluid van hun partij laten horen.

Het is ook goed voor een politieke partij. De politiek leider, tevens lijsttrekker tijdens de laatste verkiezingen, verzandt niet dagelijks in de compromissen van een coalitie, maar kan in de Tweede Kamer de eerste man of vrouw van en voor de partij blijven. Hij hoeft niet krampachtig voortdurend het regeeringsbeleid uit te dragen en te verdedigen.

Voorbeeld bij uitstek van dit alles is Frits Bolkestein. Tijdens het eerste paarse kabinet (1994-1998) bleef hij als politiek leider van de VVD de Tweede Kamerfractie leiden. Hij droeg daar het onversneden VVD-standpunt uit en balanceerde op de randen van het regeerakkoord. Hij agendeerde onderwerpen als de multiculturele samenleving en Europa. Bolkestein deed dat op zo'n behendige manier dat hij weliswaar regelmatig het bloed onder de nagels van de coalitiepartijen PvdA en D66 haalde en ook VVD-ministers soms tot wanhoop dreef, maar het kabinet bracht hij nooit echt in gevaar.

Bolkestein gaf ook zijn fractieleden alle ruimte om het VVD-geluid uit te dragen. Als daardoor soms bijna een crisis met het kabinet dreigde te ontstaan was het Bolkestein die op het laatste moment wat gas terug nam. Zo kwam ik in 1995 als VVD-buitenlandwoordvoerder in conflict met D66 Minister van Buitenlandse Zaken Hans van Mierlo over de milde behandeling van Desi Bouterse. Van Mierlo nam mijn kritiek zo hoog op dat hij dreigde met een kabinetscrisis. Bolkestein voorkwam dat door onze toon in het debat wat te matigen. Maar het VVD-standpunt was wel duidelijk gemaakt.

Om al deze redenen juichte ik het bij de start van het kabinet Rutte II dan ook zeer toe dat Diederik Samsom geen vice-premier werd, maar leider van de PvdA-fractie in de Tweede Kamer bleef. Dat zou het dualisme in de Tweede Kamer versterken en de PvdA fractie de maximaal mogelijke vrijheid ten opzichte van het kabinet bieden.

De werkelijkheid is tot nu toe echter anders uitpakkt. Het is erg stil in de PvdA-bankjes in de Tweede Kamer. Zowel in debatten met het kabinet als in de onderhandelingen met de oppositiepartijen, stelt Samsom zich in de eerste plaats op als verdediger van het kabinetsbeleid. Van kritiek op het kabinet is nauwelijks sprake. Eigen, nieuwe voorstellen worden vanuit de PvdA-fractie nauwelijks gedaan, zeker niet door de politiek leider. Samsom staat niet als een eigenzinnige Bolkestein aan de interruptiemicrofoon, maar als een tweede vice-Premier op het spreekgestoelte. Soms lijkt het dat hij spijt heeft van zijn keuze geen Minister te zijn geworden of dat hij zich inbeeldt dat wel te zijn.

Een gemiste kans voor de PvdA, ook omdat Samsom vanaf zijn verkiezing tot eerste man van zijn partij zo'n enorm vertrouwen bij zijn achterban genoot. Na het vertrek van Job Cohen als politiek leider was Samsom de grote belofte voor de toekomst. Dat verzilverde hij dan ook na

een geweldig goede verkiezingscampagne met een grote winst voor de PvdA in de verkiezingen.

Al snel daarna verdampte die winst in de peilingen. Dat komt mede door een aantal voor de PvdA zeer moeilijke punten in het regeerakkoord(hetzelfde geldt voor de VVD) en door de economische crisis. Maar ook omdat Diederik Samsom nauwelijks gebruik maakt van de vrijheid die zijn plaats als politiek leider in de Tweede Kamer hem biedt. Het rode vuur dat in hem zat tijdens de verkiezingscampagne leek na de formatie snel te zijn gedoofd. En nu wordt hij gezien als onderdeel van een impopulair kabinet.

Samsom zou er dan ook wijs aan doen om nog eens na te lezen hoe Frits Bolkestein zich opstelde in de jaren 1994-1998, waarna de VVD een enorme verkiezingswinst boekte. Een namaak-Bolkestein hoeft hij niet te worden, maar het zou goed zijn voor zijn partij en voor de Tweede Kamer als hij weer een echte onafhankelijke Diederik Samsom zou zijn.